

Känsö karantänanstalt.

Så snart sjöfarten började sträcka sig så långt som till länder med varmt klimat, började man göra ledsamma erfarenheter om smittsamma sjukdomars spridning genom sjöfarten. Det var lätt att konstatera sambandet mellan sjöfarten och smittan, men hur man skulle kunna skydda sig mot den senare var ett svårare problem att lösa. I allmänhet antog man, att om sjukdomen ej yppade sig inom en viss tids förlopp kunde man anse att ingen fara förelåg. En viss observations tid föreskrevs därför innan misstänkt fartyg tilläts fri beröring med land. Denna tid sattes till 40 dagar, på franska quarante, varav vi fått namnet karantän.

Den mest fruktade sjukdomen mot vilken alla försiktighetsmått riktade sig, var gula febern. Det var inte underligt att myndigheterna i de nordeuropeiska länderna med sjöfarandenas beskrivning över sjukdomens våldsamt och farlighet för ögonen sökte med alla medel skydda sig mot densamma. Man vidtog ytterligare försiktighetsåtgärder. Nästan alla sjöfartsidkande länder anlade karantänanstalter, som fartyg kommande från misstänkt ort måste anlöpa innan de fingo tillåtelse till beröring med land och där besättningarnas hälsotillstånd undersöktes, fartyg och last liksom allt annat ombord rökades och smittrenades.

SVERIGES FÖRSTA KARANTÄNSFÖRDNING.

Den allra första åtgärden som i vårt land vidtogs för att erhålla en åtminstone något så när verkningsfull karantänsinrättning torde vara de bestämmelser som anbefalles i Kongl. Maj:ts Nådiga kungörelse, Angående Förekommandet af en uti wie utrukes orter yppad smittosam sjukdoms insmygande här i Riket. Gifwen Stockholm i Råd-kammaren then 17 September 1770.

Denna förordning följdes omedelbart av ett mera detaljerat karantänsreglemente, med all sannolikhet Sveriges första, i vilket bl. a. bestämdes om upprättandet av fem med nödiga byggnader försedda karantänsanstalter i vårt land, däribland en vid Wargö håla. Detta reglemente utkom under följande långrandiga titel:

"Kong 1 , Maj: ts

Nådiga

REGLEMENTE

rörande

Qvarantaines hållande af sådane Skjep, som
till Swenske Hamnar anlända, ifrån någre för
smittsamma sjuka misstänkte Utrikes orter
och befaras kunna samma smitta medföra.

Gifwit Stockholm i Rådkammaren d. 4 Oct. 1770".

Huru väl menad avsikten med dessa förordningar och reglementen än var så synes oss senare tidens barn nog månget bland de föreskrifter och stadgar som däri påbjöds både löjligt och meningslöst och mången gång till och med ägnat att snarare motverka än befordra den önskade avsikten. Dat senare kan med allt fog sägas om den underliga föreskriften att av lasten från italienska m. fl, hamnar skulle av besättningen "en eller annan packa uptagas, och behörigen omröras" och om inom en tid av 8 dagar därefter ingen av besättningen insjuknat, fartyget såsom smittofritt få lämna karantänsplatsen. I händelse lasten nu verkligen vore smittoförande var väl detta obestridligen bästa sättet att på dem som deltog i "omrörningen" över föra smittofröna, men å andra sidan tänkte man absolut inte på att den övriga delen av lasten kunde vara i högsta grad smittoförande även om inte de par "omrörda" packorna innehöllo några smittoänmen. Löjlig förekommer oss väl också den anbefallda "enebörsrökningen".

Redan påföljande år, 1771, den 28 maj utkom från Kammarkollegium ett tillägg till ovanstående "Qvarantains Reglemente".

Huru nu alla dessa förordningar och bestämmelser efterlevdes i verkligheten är ganska svårt att yttra sig om. Vad karantänplatsen Wargö håla eller Känso beträffar så vill det synas som verksamheten här tämligen snart antingen alldeles upphört eller i varje fall inträtt i ett mer eller mindre latent överksamhetstillstånd, ty endast några få år efter det första karantänsreglementet, överlåtes själva platsen jämte befintliga anläggningar - dessa senare voro ytterst obetydliga - för handelsändamål.

I ett kontrakt av år 1775 mellan Brännö åbor och handelsmannen Nils Tengberg heter det nämligen: "Emellan undertecknade är efterföljande kontrakt upprättat och slutat på ön Kjensön eller quarantainsplatsen den 1 Oktober Ett Tusende Sjuhundrade Sjuttiofem" och vidare "Vi underskrivne grundare av ön Kjensön

upplåte härmed och överlämna nyttjanderätten och fri disposition till handelsmannen Nils Tengberg den platsen varpå quarantainsbyggnaden nu står med manhus, källare och magasin ....” Genom ett nytt kontrakt den 21 oktober 1794 mellan en handlande Adam Gavin, som under tiden blivit ägare av Tengsberg på Käsö uppförda byggnader och Brännö åbor uppläts hela Käsö med undantagande av bränntorvsmossarna till Gavin för bruk och nyttjande uti 50 års tid till sillsalteri.

Men Sverige, som redan vid denna tid hade en ganska livlig sjöfart på Spanien, uppskrämdes av den därstädes grasserande gula febern och man beslöt at på Käsö anlägga en verklig karantänstation.

Genom att den 18 november 1803 avslutat arrendekontrakt upplät Adam Gavin till Kungl. Maj:t och Kronan på 40 års tid från den 1 maj 1804 det av honom innehavda (?) Käsö med alla därå befintliga boningshus och lägenheter mot en en årlig arrendesumma av 400 Rdr rgs.

De byggnader som redan funnos på ön ansågos inte lämpliga för en karantänanstalt, men då det visade sig omöjligt att få tag i något som passade, nöjde man sig med att karantänen vid förefallande behov hölls ombord på fartygen.

I tvenne Kungl. Brev, båda av den 16 oktober 1804 bestämdes dels anställandet av en karantänsmästare med en lön av 16 Rd 32 sk. Banco i månaden samt hyra för en segelbåt 3 Rdr 16 sk. Banco i månaden, dels att Käsön skall inredas till provisorisk karantänanstalt. Tillika ”anbefalldes vårt Collegiom Medicinum att ofördröjligen constituera en skicklig och erfaren medicus till Quarantainsläkare samt tillsvidare ad interim en kunnig fältskär, läkaren till biträde”.

Sedan anstalten blivit i någon mån organiserad förordnades såsom högsta styrande myndighet en Quarantains Commission med säte i Göteborg. Förut hade varje viktigare ärende måst underställas högsta myndigheterna i Stockholm. Till ordförande i kommissionen utsågs landshövdingen i Göteborg och till ledamöter Conteramiralen Georg de Frese. Commerserådet Niklas Björnberg, majoren m. m. P.J. Hjerta, amiralitetsmedicus P.Dubb samt köpmannen Tarras.

Det skulle dock komma att dröja ända till 1916 innan riktiga för karantänsbehandling avsedda byggnader uppfördes. Karantänskommissionen som tycktes vilja göra en stor apparat av anstalten hade 1806 begärt fastställande av stat, utgörande 34,481 Rdr 31 sk. 6 rst. Specie, inberäknat arvoden och byggnadskostnader. Efter yttrande av statsberedningen avslås i juni s. å de flesta punkterna i framställningen och vad uppförandet av byggnader beträffar anses

detta ej tillrådligt då ön endast är arrenderad på 40 år.” Ehuru de byggnader som finns och vilka tillhört den förut befintliga Sillsalteri- och Trankokeri-inrättningen, icke utgöra vad till en fullkomlig och med alla erforderliga bekvämligheter försedd Quarantainsinrättning tarvas, måste de likväl innefatta en ändamålsenlig och någelunda tjänlig och passande anläggning då 204 fartyg hållits auarantaine under den korta tid Kängsö varit därtill nytjad. Statsberedningen ifrågasätter därför huruvida icke en säkrare besittningsrätt till Kängsö borde förvärvas och en för statsverket lägligare tid än den nuvarande avbidas, innan byggnad för företages”.

En elakartad sjukdom grasserade sommaren och hösten 1808 inom västra armén, varför det sattes ifråga att använda Kängsö till isolering av dessa sjuka. Karantänskommissionen behjärtade nödvändigheten av isolering ”så att till Göteborg ankommande sjuktransporter ej genast införas til staden, varigenom smittan i denna folkrika ort lätteligen kan sprida sig”. Men den anser ej Kängsö med dess avlägsna läge och svåra förbindelser, för att ej tala om bristen på verkliga sjukhus, lämna sig för ändamålet. I stället föreslår den ”förhyrandet av ett i Göteborg liggande gammalt ostindiskt skepp ”Gustaf II”, varest de ankommande sjuka likasom uti en Quarantains anstalt kunna från allmänheten undanhållas. Detta gillas av höga vederbörande.

Men byggnadsplanerna å Kängsö vilade alltfört. Redan den 25 december 1805 hade Karantänskommissionen avlämnat ritningar till de å Kängsö nödvändiga byggnader av sjukhus, boningshus för läkare och betjäning, konvalescenthus, båthamn m. m. åtföljda av kostnadsberäkningar.

I november 1811 bemyndigades Karantänskommissionen gå i författning om Kängsös inlösande till staten på det av ägarna, Brännö åbor, godkända villkoret att Brännö hemmanstal nedsattes från fyra och ett halvt till tre och ett halvt mantal. Nya kostnadsberäkningar skulle uppgöras och entreprenadauktion å båtbygga samt de förberedande byggnadsarbetena utlysas. En arbetskommendering å Kronans manskap ställdes i utsikt. Kommissionen säger att den själv har en besparad summa av 5,000 Rdr, vartill kommer ett belopp av 1.900 Rdr B:o i karantänböter. Den 14 mars 1812 inkom Karantänskommissionen med förnyat byggnads- och kostnadsförslag slutade å en summa av 97,957 Rdr rgs. Kungl. Maj:t gillade de föreslagna arbetena, men på grund av arbetskommenderingens kontramendering blev ingenting åtgjort. Följande år, 1813, antecknades: ”av brist på pengar även i år intet byggnadsarbete”.

År 1815 överläto äntligen Brännö hemmans åbor äganderätten till Kängsö kronan. Och samma år den 6 september bestämdes att till bestridande av kostnader för de byggnader å Kängsö, vilka först böra företagas, nämligen

bryggan samt grunden till observationssjukhuset och magasinet skulle av nionde huvudtiteln för innevarande år anordnas och utbetalas 5.000 Rdr Banco.

Det följande året, 1816, tycks byggnadsarbetena på allvar ha begynt. Den 1 maj ankom en arbetskommendering på 120 man av Bohusläns regemente. Husen byggdes i det grunda vattnet på utfyllnad. Byggnaderna äro följaktligen ännu i denna dag omgivna av vatten och kunna sinsemellan isoleras genom små välvda vindbryggor, då varje hus för sig är en liten ö. Till förebild för anstalten togs karantänsanstalten vid Marseille. Själva byggnaderna fingo svensk herrgårdsstil och dt hela utfördes ovanligt gediget och ståtligt för sin tid. Byggnadsutgifterna 1816 stego till 21.570 Rdr B:o. Statens byggnadsanslag för år 1817 var 25.000 Rdr B:o. Under byggnadsarbetets första år uppfördes fem nya större och mindre byggnader. I samband härmed uppfördes även Käsö torn avsett att tjäna som utsiktsplats. Numera och sedan lång tid tillbaka tjänar det endast som sjömärke. Höga vederbörande ansågo nu tydligen anstalten i behörigt skick ty utrikesstatssekreteraren Lars von Engeström befäller den 11 september 1817 landshövding von Rosen ”att på den nya karantänsanstalten på Käsö åt samtliga utländska konsulter göra en middag på det att de må bliva bekanta med denna sköna och kostsamma inrättning”. Omkostnaderna skulle påföras karantänskassan.

Den 7 oktober 1817 hemförlovades arbetskommenderingen. Varje man erhöll en gratifikation av 2 Rdr rgs samt skolagningspengar. Följande år fortsattes och avslutades bygget å Käsö. Detta års anslag var även 25.000 Rdr B:o, därav 5.000 för ytterligare et magasin förutom det redan uppförda. 1818 års arbetskommendering bestod av 60 man från Elfsborgs regemente. Den 30 november inrapporterade arbetsledaren major Forsell att karantänsinrättningen var färdig. Den 29 man 1819 avsynades densamma. Kostnaderna för nybyggena hade då tillsammans uppgått till 79.875 Rdr 41 sk. 11 rst. B:o

Då karantänsanstalten ny befanns i fullbordat skick fastställdes en stt för densamma slutade på 5.870 Rdr 29 sk. 4 rst. B:o. Enligt denna kom Käsö att få en besättning av en karantänsbefälhavare, en karantänsläkare, en kassör oh materialförvaltare, en sekreterare, en underofficer och befälhavare för karantänssoldaterna, en vaktmästare 16 karantänssoldater och 4 matroser.

Det bestämdes vidare att till karantänssoldater skulle antaga invalider, att för inrättningen skulle anskaffas 8 st sexpundiga kanonen med lavetter och laddtyg samt ammunition av kulor, skrå och krut, att inrättningen skulle från Kronans förråd i Göteborgs förses med sjukhusattiralj för 20 sängar och nödiga persedlar för 20 sjukrum, at båtar till anstaltens behov skulle anskaffas. Till den nya karantänsstationens första karantänsbefälhavare förordnades major Jac. Forsell (farfar till hovsångaren och operachefen John F.).

Då emellertid nu en så stor besättning fanns på ön befanns det önskvärt att anordna något näringställe. Till traktör antogs den 31 december 1819 förre jaktlöjtnanten Eric Rydell, som för rörelsen lät för en kostnad av 2.333 Rdr 16 sk. B:o uppföra en särskild byggnad, det ännu i dag befintliga "Rydellska huset".

Eftersom nu inkvarteringsmöjligheter förefanns bestämde att karantänsläkaren, som förut bott i Göteborg och vid behov seglat ut till Käsö nu skulle vara bofast på anstalten.

+++

Vi vilja emellertid återgå till tiden innan ordentliga för karantänsbehandling avsedda byggnader uppfördes.

Genast från början sattes bevakningen på mycket stor fot. Genom Kronans egna eller av densamma förhyrda fartyg skulle såväl skärgården som öppna sjön patrulleras. Bevakningsfartygen skulle föra örlogsflagg.

På denna stora och vidlyftiga bevakningsapparat torde man dock ha förtagit sig, ty det dröjde ej länge förrän den indrogs för att emellertid då och då förnyas.

På Käsö vid själva karantänsanstalten uppfördes däremot "för att upprätthålla ordningen i hamnen" ett batteri med fyra kanoner vartill kommanderades nödigt servicemanskap. Senare ökades antalet kanoner till 8 sexpundiga vilka kvarblevo på anstalten till mitten av 1850-talet, då de avlämnades till Nya Varvet, samtidigt som karantänskommisionen slutgiltigt avdankades och Kungl. Befallningshavande övertog högsta inseedet över anstalten. Intresset för karantänsanstalten tycktes hos höga vederbörande havarit mycket växlande. Var det lugnt för smitta någon tid slappnade intresset och ifrågasattes rentav huruvida någon karantänsanstalt vore nödvändig, då fartyg komma utifrån gott kunde anlöpa Christiansand, där av ålder en karantänsanstalt funnits. Vid första anledning till fara drog man dock öronen åt sig, och intresset för skyddsåtgärder blossade åter upp. En andra allmän karantänsförordning utfärdades den 7 november 1806.

Hur noga man sökte skydda sig mot smitta liksom ock huru som vissa sjöfarande sökte smyga förbi karantänsbestämmelserna ger en i gamla handlingar återgiven berättelse vid handen.

Tre fartyg med saltlast från Medelhavet hade av lotsarna Börje Nilsson, Magnus Andersson och Erik Larsson från Brännö blivit inlotsade till Nya Elfsborgs fästning förbi Käsö karantänsplats. För detta tilltag hade de av karantänskommisionen blivit instämnda till "Arméns Flottas krigsrätt" som dock vägrade ta upp detta mål. Kommissionen anhöll då hos Kung. Maj:t om åläggande för krigsrätten att ta upp målet och avdöma detsamma samt om stadgande för framtiden att alla mål rörande lotsar och deras tjänstgöring i och för karantänen må av karantänskommisionen till krigsrätt få förvisas.

Kungl.Maj:t fann emellertid saken ej tillhöra dess omedelbara prövning utan överlämnade kommissionens klagan till krigshovrätten med nådig befallning at sedan utslaget blivit infordrat, uppta detsamma till laga prövning. Krigshovrätten ställde sig på krigsrättens sida och hänvisade karantänskommisionen att hos rådhusrätten föra den talan den önskade.

Ovissheten om vem som egentligen hade domsrätt i fråga om förseelser mot karantänsreglementet synes ha sträckt sig längre än till detta fall. Åtminstone anklagar i skrivelse till Karantänskommisionen en skeppare Pettersson karantänsbefälhavaren, major J. Forsell, för att denne dels ådömt honom böter för underlåtenhet för underlåtenhet att föra karantänsflagg samt för otidigt uppträdande mot karantänsbefälhavaren till sammanlagt 100 riksdalers böter, vilka han till ytterligare visso själv låtet exekutivt uttaga. Och Pettersson finner det helt naturligt lite märkvärdigt, att major Forsell, kunnat uppträda på en gång som åklagare, domare och exekutor. Att Major Forsell, som var en myndig man, överskridigt sin befogenhet, är tämligen tydligt. Vad öde klagoskriften rönte, är obekant.

Major Forsell hade dock skäl att känna sig som mäktig man på Käsö. Han gjorde sitt arbete på Käsö till en verklig livsuppgift. Det var egentligen han, som hade hedern av de för sin tid högst förträffliga byggnaderna och inrättningarna där. Och det var han, som på den kala klippön så småningom skapade den ståtliga gamla vildparken och den praktfulla allé som förbinder denna med chefshuset.

1807 ÅRS KARANTÄNSREGLEMENTE

År 1807 den 19 nov. gavs ett nytt K. reglemente för Kängö. Det är undertecknat i Hälsingborg av Gustav IV Adolf personligen. I detta stadgas det bl. a att då någon sjuk förflyttas från fartyget till sjukhuset ”skola håren rätt vid huvudet avklippas samt huvud och ansikte tvättas i ättika eller uti havsvatten, innan han liggande i sin koj nedsläpps uti båten, som sedan lägger till uti öppningen inunder sjukhuset, varefter han med hissmachin ur båten uphissas uti badrummet där utan att med händerna vidröras nedsänkes med koj och kläder uti badkaret; under badningen lossas med krok och skärande verktyg kläderna från kroppen, så att den sjuke efter tio á femton minuter kan dörutur allt med den tillbörliga försiktighet, som föreskriven och anbefalld blivit, upptagas, torkas och gnidas med ättika samt vidare förflyttas till det för honom utsedda sjukrummet, där ha genast får sin säng med de nödiga inventariepersedlar, som för varje säng finnes utsatte uti Arméns Flottas sjukhus Reglemente.

Vid begravning av i smittosam sjukdom död person hade man en lång räcka försiktighetsmått att iakttaga. För begravning skulle finnas en särskild båt varmed den döde skulle forslas utom hamnen, ”varest liket med tillräckligt vidfäst tyngd på ett av Militär-Chefen anvisat ställe samt uti dess närvaro, av sjukvaktarna, som bör på likbåten vara följaktige, i havet nedsänkes, då såväl vid utbogsringen (den båt å vilken liket befann sig skulle med minst fem famnar långt tåg bogseras av en annan båt) som utstjälningen av liket de personer som det förrätta och vilka ej får vara flera till antalet än högst nödigt är, skola hålla sig ovan vinden eller lovart om liket och dessutom iakttaga all nödig försiktighet så att de sig icke någon smitta ådraga”.

Det var också av det mest olika anledningar fartygen anlöpte Kängö. De flesta tyckas ha varit destinerade till S:t Petersburg och antingen varit skyldiga eller ock själva föredragit att undergå karantänen vid Kängö. För övrigt vill det synas som om en överenskommelse har existerat att Kängö skulle tjänstgöra som karantänanstalt för de ryska Östersjöhamnarna.

Har inrättningen nästan in i minsta detalj ända in i våra dagar bibehållit sitt ursprungliga utseende – en ny sjukhusbyggnad och en modern avlusningsanstalt ha tillkommit, det är allt – så kan man dock inte påstå att så är förhållandet med öns utseende i övrigt. Ön var nämligen då fullständigt kal och utan grönska. Trädplanteringen påbörjades emellertid omedelbart i sammanhang med byggnadsarbetet och det är tack vare detta samt senare nitiskt bedrivet

planteringsarbete, som Käsö, numera har att uppvisa en så rik och lummig grönska.

Åtskilliga remarkabla besök har också karnatänsanstalten haft. Så inkom t. ex den 26 okt 1829 briggen "Hercules" från Cadiz med salt last, efter vilken hamn den emellertid anlöpt Tanger där den tagit ombord en lejoninna och två hästar, presenter av kejsaren av Marocko till H.M Konungen och H.K.H Kronprinsen, en fåle för statsministern greve Wetterstedt, ett vildsvin till landshövdingen greve von Rosen, tolv levande får (till föda åt lejonet", o.s.v.

Första gången koleran, den sjukdom man numera framför andra vill garderas sig emot, nämnes är i handlingarna år 1831. I Kungl. Brev av den 20 juni bestämmes att karantänstiden för Cholera morus skulle ökas med så många dagar som av seglationstiden brister i 8 dagar. Motsvarande tidsbestämmelser för pesten var 30 dagar.

En föreställning om på vilken fot karantänsanstalten stod på denna tid kan följande uppgift på personalen ge. Uppgiften avser den 1 maj 1832.

Däckade kanonslupen "Aeolus" under premierlöjtnant Lilljehöoks befäl med två underofficere och aderton mans besättning. En underofficer, tre korpraler och tjugutvå man av Skaraborgs regemente kommenderade till garnisonstjänst och postering. En underofficer och nio båtsmän från Käsö ordinare stat till rodd och handräckningar. Fyra matrosar på ordinarie stat samt fyra á sex extra för alla seglingar, transporter och budskickningar till Göteborg samt till karantänsvaktare.

Under detta år uppgingo inkomsterna vid Käsö till 59.710 Rdr B:o och utgifterna till 54.116 Rdr B:o. År 1833 uppgingo de till respektive 30.218 oh 23,37 Rdr B:o.

1835 förordnade genom Kungl. Brev a den 18 april "att karantänsbefälhavareställningen besattes genom en från vår flotta kommenderad officer, som till nämnda befattning prövas skicklig".

Denna bestämmelse ändrades redan följande år därhän att till karantänsbefälhavareställningen "såväl officerare i vår flotta som även andra därtill skicklige personer må kunna i nåder förordnas".

Frekvensen vid Käsö var ytterst ojämn. Under perioden 1804 – 1821 var antalet besökande fartyg jämförelsevis stort. K. brevet 19 juni 1806 uppgav att

204 fartyg redan hållit karantän vid Känsö, 1822 började en nedgång, 1823 kommo endast 20 fartyg, 1824 tre st., 1825 åtta st. och 1826 ett enda. Siffrorna för nästa år äro 3, 7, 4, 3 till det år 1831 med ens springer upp till 112 för att därpå följande år bli 442 och året därpå 130. Det var också de år då koleran härjade i England. I vårt land uppträdde den epidemiskt 1833-1834 samt skördade bara i Göteborg 2,334 offer eller ungefär en niondel av stadens befolkning.

Denna sjukdom, som verkligen smittade i detta klimat, var så dödsbringande och skräckinjagande att gula febern förlorade något av sin hemskhet. Det är för övrigt ett faktum – vilket förefaller oss helt naturligt – att igen i gula febern sjuk ännu vårdats på Känsö. Kolerapatienter ha vid olika tillfällen vårdats, senast 1909 och 1911.

Åren efter 1833 visa åter en nedgång i antalet besökande fartyg. År 1834 var det 6. Siffrorna för de följande åren äro: 82, 68, 38, 13, 3, 2, 3 samt 1843 inget fartyg. De följande årens siffror äro: 1, 4, 10, 35, 85, 80, 3, 13, 147, 125, och 41. De efterföljande åren ha ej kommit upp till så höga siffror och på den senaste mansåldern ha år med inga besök varit många.

Anstaltens stora apparat med karantänschef, kassör och stor bevakningspersonal ägde bestånd till 1885, då den siste karantänschefen, kommandörkapten Napoleon Åhamansson dog. Efter denna tid arbetar anstalten med ett minimum a personal med läkaren som chef.

Då anstalten med sin hundraåriga tillvaro föga förändrats eller moderniserats gör den nog skäl för det omdömet att den är för gammal och föga motsvarar moderna krav.

Den 16 aug 1836 uppdrog karantänskommissionen åt t. f. karantänchefen Lilljehök att inkomma med förslag över en kyrkogårds anläggning på Känsö med uppgift på kostnad och vidden därav. Fyra år senare var den färdig att tagas i bruk. I Styrös församlingsdödbok 1829 – 1843 finnes följande anteckning om kyrkogården: ”Enligt Consistorii förordnande av den 26 mars 1840 invigdes å Känsö den 7 därpå följande april en kyrkogård för sådana personers jordfästning vilka å härvarande Lazarett eller Ouarantainsplatsen avlida”, Denna kyrkogård, belägen i en av de vackraste dalsänkorna, är en synnerligen idyllisk plats. Av vid anstalten anställda äro där begravna karantänsläkaren Johan Ludvig Engström, karantänschefen kommandörkapten Napoleon Åhamansson, karantänsmästarna Yngve von Yhlen, och J.A. Rydberg samt karantänskassören

löjtnant J.A. Jungberger ” samt dess kära maka Maria Christina, född Forsell”. Hon var icke, som man i hastigheten kunde vara böjd att antaga dotter till förste karantänsbefälhavaren major Jac. Forsell utan föddes i Alingsås 1802 som dotter till handlanden därstädes Anders Forsell och hans hustru Hedvig Gustava Wingerblix.

På ett annat ställe, mellan resliga trädstammar och vilda busksnår, allra längst inne i den åldriga parkens halvdunkel står ett enkelt järnkors, omgivet av 7 granitpällare förenade medelst väldiga järnlänkar. På själva korset står att läsa:

Olof Ericsson,
Född 1774. Död 1818.

Den som vilar härunder var ingen annan än fadern till tvenne av landets största söner, överste och järnvägsbyggaren Nils Ericson och John Ericson. Fadern, Olof Ericson, var anställd på Känös som postman. Till minne av de tre Ericssonerna reste Göteborgs Arbetareförening år 1889 en stor granitvård vid klipphällens fot, omedelbart intill graven.

+++

Känös över hundraåriga saga som karantänstation torde inom en icke alltför avlägsen framtid vara all. Frågan om dess slopande och ersättande med en modern karantänanstalt närmare Göteborg har sedan en längre tid stått på dagordningen.

Uppslaget till en sådan förändring har utgått från den förste stadsläkaren i Göteborg doktor K. Gezelius, vilken sedan anstaltens siste ordinarie läkare, doktor Gustaf Hjortzberg avgått med pension, från och med den 16 maj 1922 tjänstgjort som t.f. karantänsläkare. Det är dels omoderniteten hos den gamla karantänanstalten och dela de stora fördelarna av en verkligt modern anstalt närmare Göteborgs hamn och inom räckhåll för stadens såväl sanitära som fiskala myndigheter, som framfört tanken.